

**Per una nova
educació pública**

Declaració
de la 40 Escola d'Estiu
de Rosa Sensat

Juliol 2005

Per una nova educació pública

Declaració
de la 40 Escola d'Estiu
de Rosa Sensat

Juliol 2005

Per una nova educació pública

Podria semblar agosarat plantejar aquesta declaració en el marc de la 40 Escola d'Estiu de Rosa Sensat a Barcelona.

Però és precisament la història d'aquesta petita institució, iniciada clandestinament ara fa 40 anys, la que ens permet tenir una gran esperança en el futur de l'educació i en l'escola.

Però la gosadia és necessària ara més que mai per fer front als desafiaments del nostre món.

Una esperança i una responsabilitat que volem poder compartir amb tots els que durant aquests anys han contribuït a transformar positivament la realitat de l'educació i de l'escola.

*Fa 30 anys, encara en dictadura, a l'Escola d'Estiu de Rosa Sensat es va aprovar el document **Per una nova escola pública**.*

Els seus deu punts varen ser compartits per totes aquelles persones que, a Catalunya i a Espanya, lluitaven perquè, en les coordenades d'un futur sistema polític democràtic, es poguessin configurar els canvis que l'educació i l'escola reclamaven.

I la utopia, l'esperança col·lectiva, es va fer realitat en el conjunt de l'Estat. Però ara estem en un nou context.

ò
i
c
a
r
a
l
c
e
d

La vella Europa dels estats pot esdevenir una nova Europa pacífica, social i solidària. La construcció d'aquesta nova realitat, el seu futur, depèn també de la capacitat que tinguem per vertebrar una nova utopia compartida que connecti, faci visible i doni força a totes aquelles realitats que a cada país, a cada ciutat o a cada poble d'Europa treballen en l'educació al servei dels homes i les dones, de la seva emancipació, l'emancipació que allibera la persona, i de la construcció d'una societat democràtica.

L'Europa que s'ha anat perfilant, creant durant aquests 40 anys, és l'Europa del diàleg entre la diversitat. En cada realitat de persones i institucions que hem conegut hi hem descobert la seva història, la seva llengua, la seva tradició, els seus valors i alhora el procés continuat de construcció d'una nova realitat per poder afrontar els reptes que el present i el futur plantegen a cada moment, en cada context.

Una diversitat que no només cal respectar, sinó que cal potenciar com un element fonamental de la riquesa cultural, lingüística, política i pedagògica de l'Europa social, l'Europa de la ciutadania, en la qual s'inscriu per a totes i tots nosaltres l'educació.

Les realitats i les idees de cada context, si les compartim, obren noves perspectives i possibilitats, generen anàlisi i pensament crític sobre la realitat actual, fan aparèixer noves idees sobre com hauria de ser l'educació, sobre què caldria canviar. I renoven les esperances.

Compartir la utopia pot estimular la imaginació i desenvolupar recursos que s'adeqüin al canvi, a la renovació, a noves possibilitats. Les institucions democràtiques tradicionals es mostren febles, però a cada país apareixen formes d'expressió democràtica, noves i creatives, segons les quals les tecnologies poden ser eines d'emancipació, i la globalització, una oportunitat per al canvi. Tant la tradició com la modernitat són font d'inspiració per a l'educació, una experiència compartida en una societat democràtica.

Però, d'altra banda, a Europa, i al món també, es té la sensació que l'educació està en un moment de crisi. Un conjunt de forces relacionades entre si –les polítiques econòmiques neoliberals i la globalització hegemònica– ha distorsionat la complexa relació entre allò econòmic i allò social, entre l'individual i el col·lectiu, entre allò privat i allò públic. Sovint el ciutadà és considerat i tractat com a consumidor. I al mateix temps, l'economia, el mercat, necessiten que l'individu sigui un bon productor.

Un context en el qual els infants i els i les joves estan en un entorn saturat d'informació fragmentària al servei de l'economia de mercat, que domina els mitjans de comunicació, molt sovint com a publicitat comercial o ideològica, que ha penetrat des del camp tecnològic a nous àmbits de divulgació informativa, que avui són una font d'estímul sobre estils de vida i de valors a l'abast dels infants i de les i dels joves.

En aquest context, l'escola es concep com una empresa, com un negoci més, que ha de competir en el mercat per obtenir clients. Es parla d'elecció, de caràcter propi, de diversitat, però com si es tractés de marques comercials, i l'escola esdevé un instrument de normalització per governar els infants i els joves, en una «societat del control». Un instrument per preparar mà d'obra que s'adapti a la demanda del mercat, i l'educació tradicional, amb els seus valors i mètodes, és novament posada com a model.

L'anomenada crisi de l'educació s'inscriu també en un context de profunda crisi i malestar humà: un medi ambient fet malbé; més desigualtats, més inseguretats i, amb tot això, una creixent xenofòbia, l'alienació d'algunes, o moltes, institucions democràtiques i públiques. Un context en què l'augment de la prosperitat material no es correspon amb un augment de felicitat i satisfacció, i el futur sembla poc prometedor.

Però, a desgrat de tot, es pot, i volem, afirmar que l'educació, més que en crisi, es troba en una cruïlla. Cap on pot anar? Quin pot ser el nostre paper en el context actual, complex i per tant esperançador i apassionant? Quin pot ser el nostre paper per construir una nova utopia per al futur comú, el d'un món on els éssers humans poden desenvolupar-se, aconseguen cotes més profundes i més altes d'humanitat respectant i afavorint els altres i el seu entorn?

La nostra concepció de l'educació, des del naixement i tot al llarg de la vida, té en compte tots els contextos socials perquè tots ells incideixen en l'educació. La nostra declaració fa especial èmfasi en l'educació de la infància i la joventut situada en aquests contextos relacionats entre si, una educació que ajuda a convertir el bosc d'informacions en saviesa humana. Una educació que és un procés de coconstrucció d'identitat, coneixement i valors, de persones democràtiques que poden pensar per elles mateixes, una educació que té per objectiu l'emancipació, la llibertat. Una educació que es fonamenta en una pràctica ètica i política.

En síntesi, la vella dialèctica entre educació i societat ens porta a pensar que ni l'una ni l'altra, per separat, poden canviar, que l'una i l'altra han de contribuir i contribueixen a canviar-se. Proposem, doncs, una nova educació de tothom per a tothom, una educació com a responsabilitat social, responsabilitat pública, una nova educació pública, perquè sentim la necessitat de compartir **una nova utopia educativa** recollida sumàriament en els següents deu punts d'aquesta **declaració**:

1. L'educació, allò que ens fa humans

La nova educació pública neix de la consideració que el deure d'educar és inherent a l'espècie humana, que l'educació és l'acompanyament d'una llibertat que emergeix, és la promoció d'humanitat en tota persona.

La humanitat es fa per l'educació, «cada generació educa l'altra», la fa hereva de les anteriors i la prepara per continuar el procés de la humanitat.

La nova educació pública és, doncs, l'educació de la llibertat.

2. L'educació, una responsabilitat pública

La nova educació pública és responsabilitat i comesa col·lectiva, manté una relació consubstancial amb un projecte democràtic, en el qual la ciutadania defineix el bé comú i elabora les lleis per una veritable educació de i en la llibertat.

La nova educació pública és l'expressió de la ciutadania que pren responsabilitat per tots els infants i els joves.

La nova educació pública és una experiència compartida, un lloc de trobada entre l'individu i els altres.

La nova educació pública respecta la diferència i promou la solidaritat,

treballa amb una ètica de l'encontre que respecta l'alteritat de l'altre i lluita per no convertir l'altre en el mateix.

Pensar en l'altre com a persona lliure,

que no ha de ser dominada, és el repte per a l'educació.

Un estat democràtic té la responsabilitat primera d'educar tots els infants en la democràcia.

3. Un infant ric i reconegut per la societat

La nova educació pública es fonamenta en una imatge positiva de l'infant com a persona activa des del naixement, com un ciutadà o ciutadana amb un lloc en la societat, un protagonista subjecte de drets a qui la societat ha de respectar i donar suport.

Un infant ric:

nascut amb un potencial que es podrà expressar amb cent llenguatges, com un coconstructor de coneixement, d'identitat, de cultura i de valors, que cerca des del naixement el sentit del món.

Un infant competent per viure, aprendre, escoltar i comunicar.

Una persona pública, un ciutadà amb un lloc reconegut a la societat, protagonista i subjecte de drets, sempre en relació amb els i les altres, que viu en interdependència la conquesta de la seva autonomia.

La nova educació pública es basa en l'educabilitat de tots els infants

i postula que tots poden progressar, siguin quines siguin les dificultats derivades de condicionants socials, culturals, psíquics, mentals, físics.

En la nova educació pública, ningú no té el dret de dir que un infant no progressarà mai.

Tot infant, tota persona té dret que es tingui confiança en el seu esdevenidor.

4. Les famílies, protagonistes essencials

La nova educació pública reconeix la diversitat de famílies, la seva responsabilitat fonamental i el seu paper en l'educació dels infants que han fet néixer o han acollit, perquè esdevinguin persones i ciutadans, ciutadanes, d'una comunitat democràtica.

Reconeix la important contribució de les famílies a l'educació i, a més, valora i acull la seva participació en el desenvolupament de l'educació pública i de la vida de l'escola.

Però, reconeixent la seva competència i responsabilitat respecte a l'educació,

la nova educació no es pot limitar al fet que algunes famílies assumeixin aquesta responsabilitat i d'altres no: cal posar en marxa un sistema d'ajuda estructurada per a totes les famílies, incloent les més fràgils, per tal que puguin exercir el seu deure educatiu.

5. Contextos educatius públics

La nova educació pública contempla tots aquells contextos que influeixen en la vida

i, per tant, en l'educació dels infants i les i els joves.

Contempla la societat com a conjunt que educa a través de totes les activitats que s'hi desenvolupen.

La nova educació pública educa amb el testimoni de les persones adultes,

amb l'organització dels temps i dels espais,

amb les polítiques d'ordenació del territori, d'habitatge,

amb les ofertes culturals, amb la regulació d'emissions radiofòniques, televisives i de la publicitat, amb les tecnologies de la comunicació.

Tots els dominis de l'acció pública han de reflexionar i preguntar-se a quina educació realment contribueixen.

6. L'escola

La nova educació pública exigeix una nova concepció d'escola, un canvi de significat d'educació i d'escola:

l'educació en el sentit més global i holístic sense separar cura i educació, raó i emoció, ment i cos. L'educació com un procés de construcció de coneixement, valors i identitat.

L'escola com a espai públic de trobada, en el sentit etimològic de la seva arrel grega, de trobada de persones en el lleure, l'oci, el temps lliure i l'estudi.

Per tant, l'escola inclou totes les institucions que en la societat moderna influeixen en l'educació d'infants i joves: l'escola obligatòria, la no obligatòria,

tant per als infants més petits com per als més grans, i els centres i institucions de temps lliure,

de manera que permet agrupar totes les institucions per afrontar de manera conjunta els reptes de l'educació.

En la nova educació pública l'escola ha de ser un espai de tots, entenent espai en un sentit físic i també social, cultural i polític.

Un fòrum o lloc de trobada i de relacions

on infants i adults es troben i es comprometen, dialoguen i escolten, argumenten per compartir significats, un lloc d'infinides possibilitats culturals, lingüístiques, socials,

ò estètiques, ètiques, polítiques, econòmiques.
Un lloc de pràctica ètica i política, un terreny d'aprenentatge democràtic.

i Un lloc de recerca i creativitat, convivència i plaer, pensament crític i emancipació.

c **La nova educació pública** considera l'escola, tota escola, un dret per a tot ciutadà i ciutadana, des del naixement i al llarg de tota la vida.

a Un dret social que els poders públics han de garantir creant i mantenint escola per a tothom, sense discriminació d'edat, de gènere, de procedència, de creença, d'ètnia, de capacitats, i per compensar amb equitat les desigualtats subsistents en la societat.

r **La nova educació pública** contempla l'escola com la institució que garanteix l'accés de tothom a tot. En conseqüència és incompatible amb qualsevol lògica de selecció.

a Ha de permetre a tots els infants accedir al conjunt de sabers considerats indispensables, i també fer que aquests sabers siguin desitjables, per a tothom. Una societat democràtica s'ha d'obligar a fer escola, rotllana per a tothom,

i per tal que l'escolarització pugui ser per a tots. L'heterogeneïtat en les maneres d'agrupar els infants és un dels seus pilars,

c la qual cosa significa que l'escola aporta a cadascú l'ajuda, el suport i l'acompanyament que necessita. Això significa que les escoles no poden separar els infants per cap concepte,

e ètnia, gènere, llengua, família, religió o creença.

d

Cal que en totes elles s'apregui a conèixer, respectar i conviure amb totes les religions i creences.

Des de la perspectiva democràtica l'escola ha de ser inclusiva; la diferència, el pluralisme, hi esdevenen valors essencials.

7. Les educadores i els educadors

La nova educació pública demana un compromís potent de les i els educadors, com a acompanyants dels infants i joves en tot el procés de l'educació.

Uns educadors diversos, imatge de la societat, però que comparteixen una mirada positiva d'infants i adults.

Educadores i educadors que accepten comunicar-se entre ells i treballar conjuntament amb les seves companyes i companys, així com amb totes aquelles persones amb qui comparteixen la tasca educativa.

L'educadora, l'educador, és l'intermediari entre el projecte d'educació

i els infants i joves, tan sensibles a les influències de l'ambient. Com a professional, ha d'estar format en la teoria i la pràctica de l'educació.

Des de la perspectiva de la nova educació pública l'exercici de la professió ha de ser per a ell o ella una recerca contínua.

Una educadora, un educador, ha de ser una persona que participi de la cultura contemporània, que sigui capaç de qüestionar-la i analitzar-la des d'una perspectiva crítica.

Ò Una persona amb interès per tots els aspectes de la vida i de l'activitat social, interessada a recordar, debatre i examinar críticament aquestes experiències.

i Una persona curiosa que opta per construir coneixement amb els altres, ha d'inventar permanentment el diàleg i l'activitat que permetran a tots els infants i joves apropiarse els sabers.

c La seva creativitat ha de ser estimulada i suportada dins el marc d'un veritable treball en equip a l'escola i a través de l'intercanvi d'experiències, amb la creació de xarxes de col·laboració

a com un element fonamental de la nova educació pública.

r L'educadora, l'educador, té una responsabilitat pública.

a Per poder-la exercir, se li ha de garantir

una formació inicial i permanent en renovació constant,

i se li ha de reconèixer amb consideració social i laboral.

8. Currículum, coneixements, aprenentatge

La nova educació pública organitza els continguts a partir d'allò que és absolutament necessari per exercir la seva ciutadania.

Els continguts s'han d'ensenyar de manera que portin a l'emancipació.

Per aquesta raó aquests continguts

no s'han de presentar com a eterns i immutables,

sinó com a construcció d'humanitat en el seu procés d'emancipació,

de construcció de la personalitat pròpia.

El conjunt de sabers poden agrupar-se en sis grans tipologies:

1. L'educació per a la comunicació gestual, oral, visual, escrita, etc., que permet entrar en relació pacífica amb l'altre.
2. L'educació sobre les grans obres culturals que han marcat l'emergència de la humanitat.
3. L'educació científica i tecnològica, que permet comprendre el món contemporani, per imaginar i projectar-ne el futur.
4. L'educació per a la salut, el medi ambient i el desenvolupament sostenible, que permet que el món duri més que nosaltres.
5. L'educació per la ciutadania i per la descoberta de la història de l'emergència democràtica i l'experimentació d'aquests principis i mitjans de funcionament d'acord amb el nivell de desenvolupament dels infants i dels joves.
6. L'educació de la creativitat, de la imaginació, de la curiositat, etc., que permetrà a cadascú trobar el seu lloc singular en el món.

Tots els aprenentatges que han de permetre a tots els infants i joves aprendre a distingir entre sabers i creences, entre coneixements i opinions.

La nova educació pública no ha de desacreditar les creences personals,

però ha d'ensenyar allò que val per a tothom.

Els aprenentatges en la nova educació pública han de partir de metodologies que respectin la dignitat i la llibertat dels infants.

A mesura que l'infant creixi i que ho pugui assumir, ha de poder participar en l'elecció de les metodologies.

9. L'avaluació

La nova educació pública reconeix que tota avaluació està subjecta a valors.

La nova educació pública considera l'avaluació com un procés continuat, un procés participatiu i democràtic, que compta amb totes les i els protagonistes de la comunitat.

La nova educació pública requereix processos que facin visible i transparent la pràctica, i, per tant, està subjecta a reflexió, diàleg, interpretació i judici de valor.

Per a la nova educació pública l'avaluació s'ha d'efectuar sota uns objectius i criteris que han de ser discutits prèviament.

La nova educació pública té un altre concepte i un altre llenguatge d'avaluació, un llenguatge participatiu, de la construcció de significat, que no es proposa conèixer èxits i mancances d'infants o joves, sinó els del sistema educatiu.

S'hi arriba a través de les accions habituals del treball escolar, de la documentació pedagògica dels processos i progressos col·lectius.

Des d'aquesta nova perspectiva l'avaluació esdevé un element d'emancipació, de valoració positiva, mai per posar una etiqueta a allò que és procés en el treball de mestres, d'escoles.

L'avaluació, en la nova educació pública, és tasca de tota la ciutadania a tots els nivells. Els poders públics han de facilitar la seva informació i consulta sistemàtica.

10. Participació i govern

La nova educació pública defineix la participació com un valor essencial, l'expressió democràtica d'una responsabilitat col·lectiva i un interès públic.

En la nova educació pública, tota autoritat es basa en la competència, la responsabilitat i la participació. Inclou la comunitat sencera a cada un dels nivells. Inclou infants, famílies, mestres, polítics i altres ciutadans. Participació és construcció d'un projecte comú, que demana reflexió sobre el significat, el valor i la pràctica de l'educació.

La participació se sustenta també en l'intercanvi entre les diverses institucions educatives, i forma xarxes d'acció comuna.

**Les persones i institucions
que signem la declaració
Per una nova educació pública
prenem dos compromisos col·lectivament:**

1. Fer realitat els deu punts que conté, amb la voluntat d'avançar des de cada una de les nostres escoles, pobles, ciutats i països per aprofundir en les nostres pràctiques, en les nostres múltiples coordinacions i intercanvis en el pensament i acció pedagògica i social de la nova Europa de la ciutadania, una Europa, oberta, plural, optimista, creativa plena d'esperances i projectes de futur, una Europa sense fronteres entre els països que avui la configuren, i solidària amb el món.

2. Vetllar de manera coordinada perquè les reformes i les polítiques educatives en cada un dels nostres països i la Unió Europea, avancin per enfortir els drets dels infants i dels joves com a ciutadans, més enllà de la necessària provisió de recursos humans i materials.

Uns compromisos que ens permeten tenir una renovada esperança en el futur, en fer visible la utopia compartida, la de la nova educació pública.

Barcelona, 14 de juliol de 2005